

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ 1

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 6

Η δύναμη των στερεοτύπων: παγιωμένες ιεραρχήσεις στη σφαίρα της πολιτικής

Η αποστολή μας

Θα εξετάσουμε τους λόγους για τους οποίους οι γυναίκες στην Ελλάδα συνεχίζουν να μειονεκτούν ως προς την παρουσία τους στις δομές και στις θέσεις πολιτικής εξουσίας (ως βουλευτές και ευρωβουλευτές, ως υπουργοί και υφυπουργοί, ως δήμαρχοι και εκλεγμένα μέλη των διοικητικών συμβουλίων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης κ.ο.κ.), παρά την ύπαρξη δημοκρατικών θεσμών και νόμων που κατοχυρώνουν την ισότητα. Στόχος μας είναι να συλλέξουμε εκείνα τα στοιχεία που θα μας επιτρέψουν να προετοιμάσουμε μια τηλεοπτική εκπομπή, στην οποία ένας δημοσιογράφος έχει καλέσει δύο ή τρεις γυναίκες πολιτικούς (ανάλογα με τις διαθεσιμότητες της ομάδας μας) την ημέρα που είναι αφιερωμένη στο ζήτημα της ισότητας των γυναικών (8 Μαρτίου). Η εκπομπή έχει ως θέμα την υποαντιπροσώπηση (περιορισμένη παρουσία) των γυναικών σε θέσεις πολιτικής ευθύνης και την αντιμετώπιση των γυναικών πολιτικών από τους άντρες συναδέλφους τους.

Η διαδικασία

1. Θα μελετήσουμε το υλικό του φύλλου εργασίας και θα κρατήσουμε σημειώσεις για τα βασικά στοιχεία/επιχειρήματα που συναντάμε.
2. Με βάση τις σημειώσεις μας, θα προετοιμάσουμε τις ερωτήσεις του δημοσιογράφου και τις τοποθετήσεις των γυναικών πολιτικών.
3. Α) Θα σκεφτούμε πάνω στις αιτίες της μειωμένης παρουσίας των γυναικών σε θέσεις πολιτικής ευθύνης εστιάζοντας:
 - α) στην παραδοσιακή (στερεοτυπική) ταύτιση των γυναικών με τον ιδιωτικό χώρο και την οικογένεια, από τη μια, και στην ταύτιση των ανδρών με τον δημόσιο χώρο και την πολιτική, από την άλλη (βλ. κείμενο 1), έτσι ώστε, ακόμη και σήμερα, η λέξη «πολίτης» να μας φέρνει στο νου περισσότερο τους άνδρες παρά τις γυναίκες,
 - β) στο γεγονός ότι στις γυναίκες, ανεξάρτητα από τις άλλες κοινωνικές υποχρεώσεις τους (εργασιακές, οικονομικές), κατά κύριο λόγο ανατίθενται τα οικιακά καθήκοντα και οι φροντίδες των οικείων (των ηλικιωμένων, των ανηλίκων, των ατόμων με ειδικές ανάγκες κ.ά.) (βλ. κείμενο 2),
 - γ) στους άλλους παράγοντες που εμποδίζουν τις γυναίκες να ανέλθουν στην πολιτική ιεραρχία και να αναλάβουν πολιτικά αξιώματα (βλ. κείμενα 3 και 4).
- Β. Θα συζητήσουμε κατά πόσο η έννοια της δημοκρατίας (που στόχος της είναι να ακυρώνει τις κοινωνικές ανισότητες και να δίνει ίσες ευκαιρίες σε όλους τους πολίτες) πλήττεται από την υποαντιπροσώπηση των γυναικών σε θέσεις πολιτικής ευθύνης και εάν η έμφυλη ανισότητα στο χώρο της πολιτικής μπορεί να επιλυθεί μόνο μέσα από την αλλαγή της νομοθεσίας.
4. Αποφασίζουμε ποιο μέλος της ομάδας θα κάνει μια σύντομη εισαγωγή στο θέμα και στο υλικό που μελετήσαμε, καθώς και ποιο μέλος θα αναλάβει το ρόλο του δημοσιογράφου και ποια μέλη το ρόλο των γυναικών πολιτικών.
5. Στην περίπτωση που δεν προλάβουμε να ολοκληρώσουμε την προετοιμασία μας εντός της διδακτικής ώρας, φροντίζουμε να την ολοκληρώσουμε είτε με μια συνάντηση της ομάδας εκτός σχολικού ωραρίου, είτε με επικοινωνία μέσω διαδικτύου, ώστε να είμαστε έτοιμοι για την παρουσίαση στο επόμενο μάθημα.
6. Η διάρκεια της συνολικής παρουσιάσής μας (της εισαγωγής και της εκπομπής) πρέπει να είναι από 5 έως 7 λεπτά.
7. Απαντάμε σε όποιες απορίες των συμμαθητών μας προκύψουν από την παρουσίασή μας.

Υλικό προς διερεύνηση

Στα κείμενα που ακολουθούν με όρθια γράμματα εντός αγκυλών εμφανίζονται διευκρινίσεις όρων, ενώ με έντονα γράμματα ό, τι ήταν υπογραμμισμένο στο πρωτότυπο.

Κείμενο 1

«Γυναίκες και πολιτική: Δύο έννοιες που [...] έμοιαζαν ασύμπτωτες»

Γυναίκες και πολιτική: Δύο έννοιες που για μεγάλες ιστορικές περιόδους έμοιαζαν ασύμπτωτες, αφού η πρώτη παρέπεμπε αποκλειστικά στον «ιδιωτικό χώρο», θεωρούμενο ως οριοθετημένο πεδίο προσωπικών/οικογενειακών σχέσεων, ενώ η δεύτερη αποτελούσε, και αποτελεί, την κατεξοχήν έκφραση του δημόσιου και του συλλογικού. Δύο έννοιες που ακόμη και σήμερα, σύμφωνα με διάχυτες αντιλήψεις, δεν σχετίζονται ουσιαστικά.

Πηγή: Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Γυναίκες και πολιτική*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1992, σ. 13.

Κείμενο 2

Για τη δημοκρατία στον ιδιωτικό και δημόσιο χώρο

Η δημοκρατική συμβίωση των πολιτών δεν μπορεί να αφορά μόνο το δημόσιο χώρο. Είναι γεγονός ότι η επέκταση τυπικών δικαιωμάτων σε όλες και όλους τις/τους ενηλίκους/ές έχει [...] επιτευχθεί, τουλάχιστον στον Δυτικό κόσμο, αλλά για να λειτουργεί ουσιαστικά η δημοκρατία στο δημόσιο χώρο, πρέπει να βασίζεται σε ισότιμες σχέσεις και στον ιδιωτικό. Πώς όμως μπορεί να γίνει αυτό, όταν, εξ ορισμού, η κατανομή των έμφυλων ρόλων είναι ιεραρχική και αποδίδει στις γυναίκες την ευθύνη της φροντίδας και της στήριξης των άλλων, αξιολογώντας παράλληλα τους σχετικούς ρόλους ως λιγότερο σημαντικούς; Όταν δηλαδή οι έμφυλες σχέσεις στον ιδιωτικό χώρο είναι βαθύτατα άνισες;

Πηγή: Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Φύλο, κοινωνία, πολιτική* (1η θεματική ενότητα εκπαιδευτικού υλικού για το πρόγραμμα «Η γυναίκα συμμετέχει – Η πολιτική αλλάζει»), Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ), Αθήνα 2014, σ. 20-21 (η έμφαση στο πρωτότυπο), <http://www.gynaikes-politiki.gr/εκδόσεις/φύλο-κοινωνία-πολιτική> [Τελευταία πρόσβαση: 12/11/2014]

Κείμενο 3

Γιατί λιγότερες γυναίκες στην πολιτική;

Προφανώς, δεν είναι εύκολος ο στόχος της μαζικότερης παρουσίας γυναικών στο πολιτικό προσκήνιο, τόσο υποκειμενικά, για την κάθε γυναίκα που θα επιθυμούσε κάτι τέτοιο, όσο και κοινωνικά για τις γυναίκες ως σύνολο.

Διότι, πρώτον η κυρίαρχη κουλτούρα δεν ευνοεί την ύπαρξη δυναμικών γυναικείων προτύπων στο δημόσιο χώρο,

διότι, δεύτερον ο ανδροκρατικός χαρακτήρας της πολιτικής διαδικασίας είναι μια πολύ ισχυρή πραγματικότητα, που αφήνει μικρά περιθώρια σε γυναίκες να εισχωρήσουν στην «αδελφότητα» των ανδρών και να εξελιχθούν στις ιεραρχίες των πολιτικών κομμάτων,

επειδή τρίτον συχνά οι γυναίκες έχουν λιγότερους πόρους, χρηματικούς, χρονικούς και αυτοπεποίθησης, τους οποίους μπορούν να «επενδύσουν» στην ενασχόληση με την πολιτική, κι αυτό λόγω της κοινωνικοποίησής τους σε συνθήκες έμφυλης ανισότητας που ελάχιστα αμφισβητείται. [...]

Ακόμη και με τη γλώσσα πρέπει να τα βάλουν [...]: Η γλώσσα μας δεν είναι αθώα, νομιμοποιεί, αναπαράγει και διαμορφώνει μια σεξιστική πραγματικότητα υποτίμησης και αποκλεισμού του γυναικείου με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους, μεταξύ των οποίων και με την ανυπαρξία λέξεων στο θηλυκό που να εκφράζουν ιδιότητες, όπως υπουργός ή βουλευτής [...]

Πηγή: Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Δομές πολιτικής εξουσίας* (2η θεματική ενότητα εκπαιδευτικού υλικού για το πρόγραμμα «Η γυναίκα συμμετέχει – Η πολιτική αλλάζει»), Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ), Αθήνα 2014, σ. 18-19, <http://www.gynaikes-politiki.gr/εκδόσεις/δομές-πολιτικής-εξουσίας> [Τελευταία πρόσβαση: 12/11/2014]

Κείμενο 4

Η αντιμετώπιση των γυναικών πολιτικών

Είναι ενδιαφέρον, τέλος, να αναφερθούμε και στην αίσθηση που, ενίοτε [= μερικές φορές, κάποτε], έχουν γυναίκες πολιτικοί, οι οποίες εισέρχονται σε παραδοσιακά ανδρικά οχυρά, όπως εξακολουθούν να είναι στις περισσότερες χώρες τόσο το Κοινοβούλιο και η κυβέρνηση, όσο βεβαίως και τα κόμματα. Είναι αποκαλυπτική μια έρευνα που έγινε στη Γαλλία σε γυναίκες εκλεγμένες, όπου καταγράφηκε το πώς αισθάνονται εισερχόμενες στις πολιτικές δομές [...]: Φάνηκε ότι συχνά οι γυναίκες πολιτικοί αισθάνονται ως ανεπιθύμητες εισβολείς, που γίνονται απλώς ανεκτές στα πολιτικά όργανα και τις δομές λήψεως πολιτικών αποφάσεων, συχνά με μια ευγένεια που κρύβει συγκατάβαση ή και υποτίμηση. Έχουν την αίσθηση ότι κρίνονται πρωτίστως με βάση την εμφάνισή τους, και είναι ούτως ή άλλως χαμένες (είτε κρίνονται ως ωραίες, είτε κρίνονται ως άσχημες), διότι δεν προσλαμβάνονται ως ισότιμες, ώστε να αξιολογούνται με τα ίδια κριτήρια με τους άνδρες συναδέλφους τους.

Πηγή: Μ. Παντελίδου-Μαλούτα, Δομές πολιτικής εξουσίας, (2η θεματική ενότητα εκπαιδευτικού υλικού για το πρόγραμμα «Η γυναίκα συμμετέχει - Η πολιτική αλλάζει»), Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ), Αθήνα 2014, σ. 82-83 (η έκδοση στο πρωτότυπο), <http://www.gynaikes-politiki.gr/εκδόσεις/δομές-πολιτικής-εξουσίας> [Τελευταία πρόσβαση: 12/11/2014]

